

el cartipàs

ciutat, patrimoni, memòria

núm. 94 / Olot, abril 2016

Coordinació: Antoni Mayans i Xavier Puigvert • Edició: Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot i Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OPINIÓ / SOBRE LA HISTÒRIA DE L'ART I LA HISTORIOGRAFIA DELS REPUBLICANISMES

L'exposició *Art a Olot durant la II República, 1931-1939* i la publicació del mateix títol que apareixerà aquest mes pretenen contribuir al coneixement històric, però també poden ser útils per fer-nos preguntes sobre el nostre esdevenir com a societat, sobre el moment present i les perspectives de futur que s'hi apunten.

L'estudi de l'experiència republicana dels anys trenta a Olot va tenir en Jordi Pujula un dels seus puntals i, fins al seu decés, va fer-hi aportacions remarcables; amb Jordi Canal, Antoni Mayans i altres investigadors van tractar els diversos perfils de Joaquim Danés. Després han vingut els treballs de Joan Barnadas, que han ampliat l'àmbit temporal de la recerca, i de Juli Clavijo, sobre la població refugiada durant el conflicte bèl·lic. Més darrerament, han aparegut les obres d'Albert Planas, amb una biografia del polític Antoni Dot, i de Jordi Rubió, al voltant dels qui van abandonar la ciutat i el país arran de la guerra i la revolució. No cal dir que, malgrat aquestes aportacions notables i altres de prou interessants, encara queda molta feina per fer i moltes mancances per resoldre.

La nostra contribució recent sobre l'art i les polítiques artístiques del moment republicà pretén començar a omplir un d'aquests buits. Un buit que no és només local, sinó força general, i que té diverses causes. Per un costat, el món politicoinstitucional hegemònic

s'ha mirat amb cert recel l'experiència republicana, ja que representava una forma de govern antagonica vers tot allò que ha vingut després. I, per l'altre, la historiografia artística s'ha centrat sobretot en personalitats i corrents artístics, i ha deixat més de banda l'estudi de les interrelacions entre el fet estètic i els distints contextos territorials, socials i comunicacionals en què l'art es produeix, es difon i es rep. També cal tenir en compte que, en general, els republicanismes no van generar un art de tendència, a diferència del Noucentisme i de certs corrents revolucionaris, cosa que ha dificultat el seu reconeixement com a objecte historiogràfic. Ara bé, això era l'expressió d'un model cultural que tendia a assumir la pluralitat estètica, l'autonomia de l'art i la llibertat de creació, i no tant una manca de projecte artístic. La idealitat republicana atorgava a la cultura un paper rellevant com a eina formativa i emancipadora, i no privilegiava unes opcions artístiques per sobre d'unes altres. Des d'uns ulls actuals, podríem qüestionar l'excessiu optimisme voluntarista d'alguns d'aquests plantejaments. I és que l'art pot ser un mitjà alliberador, però també una forma d'alienació, i pot servir per a fins opressius. D'altra banda, sembla complicat assolir una societat igualitària, culta i solidària, com vindicaven els republicanismes, sense transformar les estructures socioeconòmiques i les relacions de poder.

Si bé les conclusions de la nostra recerca són difícils de resumir en aquest espai, sí que voldríem remarcar el compromís republicà amb la democratització dels sabers, les arts i les tècniques. I també el manteniment de la ciutat en les dinàmiques artístiques del país, les quals majoritàriament responien a una modernitat entre temperada i conservadora. La idea d'un Olot aïllat i impermeable als canvis, malgrat el pes que hi tenien les opcions continuistes i malgrat l'absència d'opcions de ruptura esteticodeològica, no s'ajusta a la realitat de les coses, sinó que més aviat parlariem d'una producció artística força plural dins el que eren els models dominants de l'època.

Entre els aspectes més suggestius de la situació socioartística del moment republicà, destacaríem la rellevància del fet autoorganitzatiu i el paper central que jugaven els agents artístics en les iniciatives i les infraestructures culturals de la ciutat i del país. Un rol que avui s'ha desdibuixat i que ha passat a mans d'altres sectors amb uns interessos diferents. O bé, la mala salut de ferro que llavors tenien els mitjans de comunicació locals, amb una premsa molt vinculada a opcions politicoideològiques però que possibilitaven l'exercici de la mirada crítica i la projecció d'una pluralitat de visions. Una situació que es troba a faltar en l'Olot dels darrers anys.

NARCÍS SELLES RIGAT